

Monilääkitys

Lääkärikirja Duodecim

26.1.2022

Duodecim lääketietokannan toimitus

- Lääkehoidon kokonaisuuden hallinta
- Lääkkeiden ottoon liittyvät käytännön ongelmat
- Kirjallisuutta

Monilääkityksellä eli polyfarmasialla tarkoitetaan usean lääkkeen käyttöä samanaikaisesti. Rajana pidetään yleensä viittä lääkettä. Käytännössä termillä voidaan tarkoittaa myöstarpeetonta monilääkitystä eli tilannetta, jossa potilaalla on käytössään useampi lääke kuin on tarkoituksenmukaista. Monilääkitystilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun lääkkeet ovat usean eri lääkärin määräämiä ja samoihin vaivoihin tarkoitettuja. Joskus myös itsehoitolääkkeet ja luontaistuotteet voivat lisätä polyfarmasiaa.

Tarpeettoman monilääkityksen suhteen riskiryhmässä ovat erityisesti iäkkäät sekä henkilöt, joilla on useita kroonisia sairauksia. Monen samanaikaisen lääkkeen käyttö lisää sekä haittavaikutusten että lääkkeiden yhteisvaikutusten riskiä. Hankalimmillaan haittavaikutuksia joudutaan hoitamaan uusilla lääkkeillä.

Usein akuuttien sairauksien yhteydessä tarvitaan monilääkehoitoa. Silloin kyseessä on yleensä lyhyt hoitajakso ja osa lääkkeistä voidaan lopettaa paranemisen myötä. Potilaalla voi myös olla useita kroonisia sairauksia, joiden asianmukainen hoito edellyttää usean lääkkeen käyttöä. Näissä tapauksissa monilääkitys on perusteltua ja se voidaan pitää hallinnassa aktiivisella seurannalla ja eri alojen yhteistyöllä.

Lääkehoidon kokonaisuuden hallinta

Lääkehoidon kokonaisuuden hallintaa pyritään kehittämään monella tapaa. Sähköinen resepti on ollut Suomessa pakollinen vuoden 2017 alusta, ja se mahdollistaa aiempaa paremmin potilaalle määrättyjen lääkkeiden seurannan. Kehitteillä on myös valtakunnallinen Lääkityslista, joka jatkossa antaa ajantasaisen kokonaiskuvan käytössä olevista lääkkeistä. Lääkehoidon hallintaa parantamalla pyritään laadukkaamman hoidon lisäksi myös vähentämään tarpeettomista läkehoidoista syntyviä kuluja.

Lääkäreillä on käytössään erilaisia työkaluja, jotka edistävät läkehoidon turvallisuutta. Lääketietokantoihin voidaan liittää tietoa potilaalle määrättyjen lääkkeiden yhteisvaikutuksista ja haittavaikutuksista. Sähköiset päätöksentekijärjestelmät huomioivat lääkettä määrätessä potilaskertomukseen tallennetut tiedot, kuten diagnoosit ja laboratoriokokeiden tulokset.

Yksittäisen potilaan kohdalla voidaan myös arvioida kaikkien käytössä olevien lääkkeiden tarkoituksenmukaisuus. Esimerkiksi Duodecimin Lääkityksen kokonaisarvio (löytyy terveydenhuollon ammattilaisille tarkoitettusta Terveysportista ja on integroitu erilaisiin potilastietojärjestelmiin) on käytännön sähköinen työkalu monilääkityksen arviointiin. Arvioinnin tekee yleensä läkehoidosta vastaava avoterveydenhuollon lääkäri tai tähän koulutettu farmasisti, ja tuloksista tuotetaan raportti mahdollisia lääkitysmuutoksia varten.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ylläpitää Lääke75+ -tietokantaa, jonka tarkoituksena on tukea 75 vuotta täyttäneille soveltuvan läkehoidon valintaa ja parantaa lääkitysturvallisuutta. Se sisältää tietoa lähes 500 lääkeaineen tai niiden

yhdistelmien käytöstä iäkkäillä.

Lääkkeiden ottoon liittyvät käytännön ongelmat

Monilääkitys voi tuottaa käytännön ongelmia potilaalle. Usein herää kysymyksiä esimerkiksi siitä, mihin aikaan lääke otetaan, otetaanko se ruoan kanssa vai tyhjiin vatsaan, ja voiko kaikki lääkkeet ottaa yhdellä kertaa. Lääkettä määrättäessä tarkistetaan, että lääke todennäköisesti sopii muiden käytössä olevien lääkkeiden kanssa. Myös apteekki tarkastaa tämän toimittaessaan lääkkeen potilaalle.

Olennot annosteluun ja lääkkeen ottamiseen liittyvät ohjeet löytyvät reseptistä. Lääkkeen mukana tulee myös pakkausseloste, jossa kerrotaan muun muassa mahdollisista yhteisvaikutuksista muiden lääkkeiden kanssa sekä lääkkeen ottamisesta ruoan ja juoman kanssa. Tarvittaessa apteekki voi ohjata potilasta. Myös Fimean [Lääkekasvatus.fi](https://lääkekasvatus.fi) -sivustolta ja [Terveyskylän Lääketalo-sivustolta](https://terveyskylan.laaketalo-sivustolta) ¹ löytyy tietoa lääkkeiden oikeasta käytöstä.

Osalla lääkkeistä ruokailulla tai ottoajankohdalla on hyvin vähän merkitystä. Joskus kuitenkin on tarpeen ohjata lääkkeen otto esimerkiksi tyhjiin vatsaan (vähintään tunti ennen ruokailua tai 2–3 tuntia ruoan jälkeen) tai täyteen vatsaan imeytymisen parantamiseksi. On myös joitakin yleissääntöjä lääkkeenottoajankohdan suhteen:

- hormonilääkkeet yleensä aamulla (esimerkiksi tyroksiini ja kortisoni; tämä vastaa parhaiten elimistön omaa hormonituotantoa)
- nesteenoistolääkkeet aamulla tai päivällä (jotta vessassa ei tarvitse käydä tiheästi yöaikaan)
- kolesterolilääkkeet illalla (koska kolesterolia muodostuu eniten yöllä).

Potilaiden, joilla on useita lääkkeitä samanaikaisesti käytössä, kannattaa tarkastuttaa lääkityksen ajantasaisuus säännöllisesti, yleensä vähintään kerran vuodessa. Näin lääkelistalla säilyvät vain tarpeelliset lääkkeet ja tarpeettoman polyfarmasian aiheuttamat ongelmat saadaan minimoitua.